

บทที่ 3

วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "อิทธิพลของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวชนชั้นล่างที่มีต่อลักษณะอำนาจนิยมในสังคมไทย" นี้ เป็นการศึกษาเปรียบเทียบ (สอง) ชั้นในเขตกรุงเทพมหานคร ว่า อิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของพ่อแม่ที่มีผลให้เกิดลักษณะอำนาจนิยมต่อตนเองและต่อบุตรหรือไม่ โดยจะทำการศึกษาเป็นพิเศษเกี่ยวกับการอบรมขัดเกลาของครอบครัวชั้นล่าง ที่มีต่อลักษณะบุคลิกภาพแบบอำนาจนิยม ทำการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสำรวจ สุ่มแบบสอบถามถามนักเรียนและพ่อแม่ซึ่งเรียนในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

แหล่งข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างจากนักเรียนและพ่อแม่ของนักเรียน ซึ่งเรียนชั้น ม.2 ในโรงเรียนรัฐบาล สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ โรงเรียนราชวินิต มัชฌิม โรงเรียนสตรีวิทยา 2 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช บางเขน และโรงเรียนแจกร้อนวิทยา

การสุ่มตัวอย่าง

การศึกษาต้องการศึกษาเปรียบเทียบสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวว่า มีผลต่อลักษณะอำนาจนิยมอย่างไร โดยทำการสุ่มตัวอย่างจาก โรงเรียนราชวินิต มัชฌิม โรงเรียนสตรีวิทยา 2 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช บางเขน และโรงเรียนแจกร้อนวิทยา โรงเรียนเหล่านี้ล้วนเป็นโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่มีเกณฑ์คัดเลือกรับเด็กไม่จำกัดฐานะ ผู้ที่สามารถสอบผ่านเข้ามาได้ก็ย่อมมีสิทธิ์เข้าศึกษาได้ คาดได้ว่าจะมีเด็กที่มีความแตกต่าง

กันตามฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมระดับต่างๆ เข้ามาเรียน ดังนั้นผู้ศึกษาจึงไม่ได้สุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากร เพราะจะทำให้การเปรียบเทียบทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร การศึกษาในครั้งนี้จึงใช้วิธีสุ่มตัวอย่างตามประสงค์ (Purposive Sampling) คือ เลือกโดยพิจารณาความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยเลือกนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวนโรงเรียนละ 20 คน แบ่งโรงเรียนทั้ง 4 โรงเรียน ออกเป็น 2 ระดับชั้น คือระดับชั้นกลางขึ้นไป ได้แก่ โรงเรียนราชวินิต มัธยม และโรงเรียนสตรีวิทยา 2 ระดับชั้นที่ 2 คือระดับล่าง ได้แก่ โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช บางเขน และโรงเรียนแจรงวณิชวิทยา โดยมีเกณฑ์ในการแบ่งดังนี้ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก)

1. เกณฑ์ที่ตั้ง*

- โรงเรียนราชวินิต มัชฌิม และโรงเรียนสตรีวิทยา 2 เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่บริเวณแหล่งชุมชน เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของผู้ที่มีรายได้ปานกลาง หรือค่อนข้างสูง
- โรงเรียนแจกร้อนวิทยา และโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช บางเขน เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่บริเวณชานเมืองของกรุงเทพมหานคร ประชากรส่วนมากที่อาศัยอยู่มักจะเป็นผู้ที่มีรายได้ค่อนข้างต่ำ

*กรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 เขต ดังนี้คือ (พิชัย วาสนาส่ง 2530 : 8-9)

1. เขตชั้นใน เป็นเขตศูนย์กลางธุรกิจ ประกอบด้วย 12 เขต คือ พระนคร บิ่อมปราบฯ สัมพันธวงศ์ บทุมวัน บางรัก ดุสิต พญาไท ธนบุรี คลองสาน บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ และยานนาวา มีประชากร 3.3 ล้านคน เป็นจุดที่ประชากรหนาแน่นมาก คือ 23,000 คน/ตารางกิโลเมตร และเป็นเขตธุรกิจ เขตบริหาร เป็นเขตทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร
2. เขตพื้นที่ชานเมืองที่กำลังขยายตัวเร็ว 8 เขต ได้แก่ บางเขน บางกะปิ ห้วยขวาง บางขุนเทียน นนทบุรี ปากเกร็ด บางกรวย และพระโขนง ประชากร 3.3 ล้านคน เช่นเดียวกัน ปัญหาในเขตนี้จะต่างกับเขตชั้นใน มีที่ดินว่างเปล่าจำนวนมาก รวมทั้งเป็นเขตที่แผ่นดินทรุดตัวสูงมาก
3. เขตอุตสาหกรรม เป็นพื้นที่ที่แบ่งเป็น 2 เขตย่อย คือ เขตอุตสาหกรรมดั้งเดิม บริเวณพระประแดง บางพลี มีจำนวนโรงงานเพิ่มอย่างรวดเร็ว เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำ ประปา และแผ่นดินทรุด ส่วนเขตอุตสาหกรรมใหม่ บริเวณคลองหลวง ธัญบุรี เป็นเขตที่มีประชากรเพิ่มสูงมาก ประมาณ 4 % ต่อปี มีการขยายตัวของเมืองและโรงงานเข้าไปในเขตพื้นที่เกษตร
4. เขตรอบนอก เป็นเขตที่มีประชากรน้อย เป็นแหล่งเกษตรกรรม ปัญหาหลักคือ การทรุดโทรมของถนนสายหลัก สายรอง และปัญหาการแบ่งภาระรับผิดชอบระหว่างการประปา นครหลวง และการประปาส่วนภูมิภาค และสุขาภิบาล

2. เกณฑ์การตัดสินใจของผู้รู้

ให้อาจารย์แนะแนวของโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้รู้ท้องถิ่นและผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียนนั้น ๆ เป็นผู้คัดเลือกนักเรียนและครอบครัวที่อยู่ในระดับชั้นกลางขึ้นไป และชั้นชั้นล่าง โดยยึดเกณฑ์การแบ่งชั้นตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ที่กล่าวอ้างในคานันยามตัวแปร

นอกจากนี้ โรงเรียนราชวินิต มัธยม และโรงเรียนสตรีวิทยา 2 นี้ เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงและเป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลโรงเรียนมัธยมดีเด่นของส่วนกลาง ดังนั้นผู้ปกครองส่วนมาก โดยเฉพาะผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี จึงต้องการให้บุตรของตนเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนที่มีชื่อเสียง ส่งผลให้จำนวนนักเรียนที่ทำการแข่งขันเพื่อจะเข้าเรียนมีเป็นจำนวนมาก ซึ่งต่างกับโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช บางเขน และโรงเรียนแจรงร้อนวิทยา เป็นโรงเรียนที่ไม่มีชื่อเสียง และตั้งอยู่ในเขตชานเมืองของกรุงเทพมหานคร ดังนั้นนักเรียนที่มาเรียนในโรงเรียนนี้ ส่วนมากจึงเป็นเด็กนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ค่อยดีพักอาศัยอยู่ในเขตชานเมืองใกล้เคียงกับโรงเรียน แต่มีชื่อว่าโรงเรียนแต่ละโรงเรียนจะประกอบด้วยนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจฐานะใดฐานะหนึ่งก็ไม่หาไม่

การลุ่มตัวอย่างของประชากรจาก 4 โรงเรียน สามารถจำแนกเป็นรายย่อย ได้ดังนี้

1. โรงเรียนราชวินิต มัธยม จำนวนนักเรียนในระดับชั้น ม.2 ทั้งหมด 642 คน
จำนวนนักเรียนตัวอย่าง 20 คน บิดามารดา/ผู้ปกครองของนักเรียนตัวอย่าง 20 คน
2. โรงเรียนสตรีวิทยา 2 จำนวนนักเรียนในระดับชั้น ม.2 ทั้งหมด 681 คน
จำนวนนักเรียนตัวอย่าง 20 คน บิดามารดา/ผู้ปกครองของนักเรียนตัวอย่าง 20 คน
3. โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช บางเขน จำนวนนักเรียนในระดับชั้น ม.2
ทั้งหมด 575 คน จำนวนนักเรียนตัวอย่าง 20 คน บิดามารดา/ผู้ปกครองของนักเรียนตัวอย่าง
20 คน

4. โรงเรียนแจรงร่อนวิทยง จำนวนนักเรียนในระดับชั้น ม.2 ทั้งหมด 527 คน
 จำนวนนักเรียนตัวอย่าง 20 คน บิดามารดง/ผู้ปกครองของนักเรียนตัวอย่าง 20 คน ค้ง-
 รยละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนบิดามารดง/ผู้ปกครอง และนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวนตามประเภท
 โรงเรียน พ.ศ. 2532

โรงเรียน	จำนวนนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนบิดามารดง/ผู้ปกครอง ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง	รวม
ราชวินิต มัธยม	20	20	40
สตรีวิทยา 2	20	20	40
รัตนโกสินทร์สมโภช บางเขน	20	20	40
แจรงร่อนวิทยา	20	20	40
รวม	80	80	160

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้าง
 ขึ้น โดยอาศัยแนวทางของทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัย ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบ
 ประเมินค่า โดยจะทำการวัดลักษณะของบุคลิกภาพแบบอนาจนิยม ดังนี้

1. เน้นเรื่องอำนาจ (Power - Oriented)
 - เมื่ออยู่ในสังคมเกิดความรู้สึกไม่มั่นคง ไม่ปลอดภัย ไม่น่าอยู่ เต็มไปด้วยการหลอกลวง
 - ชอบเผด็จการ
 - ชอบการใช้อำนาจ
 - ท้าโทษเมื่อเด็กกระทำผิด
 - เน้นการให้รางวัลที่เป็นสิ่งของและการลงโทษเชิงย่นตี
 - การติดต่อสัมพันธ์กับเด็กออกมาในรูปคำสั่ง เป็นสำคัญ
- 2. มีแนวโน้มที่จะมีความคิดแบบสุดขั้วด้านใดด้านหนึ่ง (Dichotomous Conceptions)
 - พวกอนุรักษนิยม ไม่เปลี่ยนความคิดเห็น ยึดความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่
 - มีความเชื่อแบบหัวชนฝา
3. มีอารมณ์ความรู้สึกที่เคร่งครัดตายตัว (Rigidity)
 - เป็นผู้ที่ยึดมั่นชาติ
 - เคร่งครัดไม่ผ่อนสั้นผ่อนยาว หัวหน้าครอบครัวมีอำนาจเด็ดขาดในการตั้งเป้าหมาย และวางกฎเกณฑ์ให้คนในครอบครัวปฏิบัติตาม
 - จุดศูนย์กลางของการอบรมบ่มนิสัยอยู่ที่บิดามารดาเป็นหลัก
4. ยอมจำนนอย่างง่ายตายต่ออำนาจ (Authoritarian Submission)
 - ยอมตามสังคม ไม่มีความคิดเห็นโต้แย้ง
 - เน้นให้เด็กต้องเชื่อฟัง การตัดสินใจต่าง ๆ เป็นเรื่องของพ่อแม่ บุตรไม่มีส่วนร่วม

แบบสอบถามนี้ แบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ

ชุดที่ 1 สำหรับผู้ประกอบการ ประกอบด้วย

- ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระดับรายได้ของครอบครัว
- ข้อมูลที่แสดงความคิดเห็นของผู้ประกอบการในเรื่องต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลนั้น ทั้งในเรื่องของการเน้นอำนาจ การมีความคิดแบบสุดขั้ว ด้านใดด้านหนึ่ง การมีความรู้สึกที่เคร่งครัดตายตัว และการยอมจำนนอย่างง่ายคายต่ออำนาจ

ชุดที่ 2 สำหรับนักเรียน (บุตร) ประกอบด้วย

- ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติทั่วไป ประกอบด้วย เพศ ทรัพย์สินสมบัติ สถานภาพ การสมรสของบิดามารดา บิดามารดามีชีวิตหรือไม่ ผู้ที่ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดู ปัจจุบันนี้พักอาศัยอยู่กับผู้ใด
- ข้อมูลที่แสดงความคิดเห็นของนักเรียนในเรื่องต่างๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีลักษณะบุคลิกภาพแบบอำนาจนิยมหรือไม่

นำแบบสอบถามดังกล่าวที่สร้างขึ้น ให้อาจารย์ที่ปรึกษาทำการตรวจ แล้วนำแบบสอบถามทั้ง 2 ชุด ไปทำการทดสอบความเชื่อถือได้ (pre - test) ที่โรงเรียนชินโรรส โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนชั้น ม.2 จำนวน 20 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งประเภท (Stratified Random Sampling) คือ แบ่งฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวนักเรียนออกเป็น 2 ระดับชั้น คือ ระดับชั้นกลางขึ้นไป และระดับชั้นล่าง หลังจากตรวจสอบแบบสอบถามแล้ว ได้ทำการแก้ไขปรับปรุงข้อความบางตอนซึ่งยังไม่ชัดเจนให้ดีขึ้น โดยความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจึงนำไปเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มี 2 วิธี คือ

1. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยสนาม (Field Research) ได้แก่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์บิดามารดา/ผู้ปกครอง ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์

2. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการออกแบบสอบถาม ผู้วิจัยทำการส่งและรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเองทั้งหมด

ก่อนเข้าสู่โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 โรงเรียน ผู้วิจัยได้ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปถึงผู้อำนวยการกองการมัธยมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขอความอนุเคราะห์ออกหนังสือของกรมสามัญศึกษา ไปยัง ผู้อำนวยการ, อาจารย์ใหญ่ โรงเรียนราชวินิต มัธยม โรงเรียนสตรีวิทยา 2 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช บางเขน และโรงเรียนแจกร้อนวิทยา เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลโดยใช้นักเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยร่วมกับอาจารย์ฝ่ายแนะแนวของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 ได้ทำการคัดเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยอาศัยเกณฑ์ต่าง ๆ ตามสถานภาพทาง เศรษฐกิจและสังคม ที่กล่าวอ้างในคานิยามตัวแปร เป็นเกณฑ์หลักในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง และนำกลุ่มตัวอย่างที่ได้นี้มาทำการตอบแบบสอบถาม พร้อมทั้งวาดแผนที่ที่สามารถเดินทางไปยังบ้านของนักเรียนแต่ละคน โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2532

การเก็บรวบรวมข้อมูลอีกส่วนหนึ่ง เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างทำการสัมภาษณ์บิดามารดา/ผู้ปกครองของนักเรียน ในส่วนที่เกี่ยวกับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูบุตร และสัมภาษณ์เพื่อประเมินบุคลิกภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ว่า มีบุคลิกภาพเป็นเช่นใด ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลตั้งแต่ เดือนธันวาคม 2532 - กุมภาพันธ์ 2533

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

สถานภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว

- รายได้
- อาชีพ
- การศึกษา
- ทรัพย์สินสมบัติ

ชนชั้น

อำนาจนิยม

คำจำกัดความในการวิจัย

<p>บิดามารดา/ผู้ปกครอง</p>	<p>หมายถึง</p>	<p>ผู้อุปการะเลี้ยงดูนักเรียน หรือผู้ที่นักเรียนอาศัยอยู่ ด้วยในปัจจุบัน อย่างน้อย 2 ปีขึ้นไป ในกรณีที่เป็น ผู้ปกครองของนักเรียน</p>
<p>การอบรมขัดเกลา</p>	<p>หมายถึง</p>	<p>กระบวนการที่อบรมสั่งสอน ถ่ายทอด ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม บรรทัดฐาน ประเพณี บทบาท ตลอดจนความรู้ ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม จากชนรุ่นหนึ่งไปสู่ชนรุ่นใหม่ โดยผ่านกลไกและตัวปัจจัยถ่ายทอด (agents) ที่มี ในสังคมหนึ่ง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการยอมรับและ กระทำตามกฎเกณฑ์ที่สังคมตั้งไว้ ซึ่งก็คือ เป็นการ ถ่ายทอดวัฒนธรรมและพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล</p>

ลักษณะอำนาจนิยม

หมายถึง

ลักษณะ ซึ่งประชากรส่วนใหญ่มีความเชื่อถืออย่างมากในเรื่องของอำนาจ ความเด็ดขาด และถูกครอบงำ โดยความเชื่อในเรื่องผู้นำ คำว่า อำนาจนิยม นี้ มิได้หมายถึง ความต้องการอำนาจ หรือการชอบใช้อำนาจเท่านั้น แต่กินความหมายถึง การยอมรับในอำนาจ ซึ่งรวมถึงความหวาดกลัวและการเคารพในอำนาจด้วย ซึ่งบุคคลดังกล่าวประกอบด้วยคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. เน้นในเรื่องอำนาจ (Power - Oriented)
 - เมื่ออยู่ในสังคมเกิดความรู้สึกไม่มั่นคง ไม่ปลอดภัย ไม่น่าอยู่ เต็มไปด้วยการหลอกลวง
 - ชอบเผด็จการ
 - ชอบการใช้อำนาจ
 - ท้าโทษเมื่อเด็กกระทำผิด
 - เน้นการให้รางวัลที่เป็นสิ่งของ และการลงโทษเขียนตี
 - การติดต่อสัมพันธ์กับเด็กออกมาในรูปคำสั่ง เป็นสำคัญ
2. มีแนวโน้มที่จะมีความคิดแบบสุดขั้วด้านใดด้านหนึ่ง (Dichotomous Conceptions)
 - พวกอนุรักษนิยมไม่เปลี่ยนแปลงความคิดเห็น ยึดความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่
 - มีความเชื่อแบบหัวชนฝา

3. มีอารมณ์ความรู้สึกที่เคร่งครัดตายตัว (Rigidity)

- เป็นผู้ที่นิยมชาติ
- เคร่งครัดไม่ผ่อนสั้นผ่อนยาว หัวหน้าครอบครัว
มีอำนาจเด็ดขาดในการตั้งเป้าหมาย และ
วางกฎเกณฑ์ให้คนในครอบครัวปฏิบัติตาม
- จุดศูนย์กลางของการอบรมบ่มนิสัยอยู่ที่บิดา-
มารดาเป็นหลัก

4. ยอมจำนนอย่างง่ายตายต่ออำนาจ

(Authoritarian Submission)

- ยอมตามสังคม ไม่มีความคิดเห็นโต้แย้ง
- เน้นให้เด็กต้องเชื่อฟัง การตัดสินใจต่าง ๆ
เป็นเรื่องของพ่อแม่ บุตรไม่มีส่วนร่วม

บุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย หมายถึง ลักษณะนิสัย ท่าที การกระทำ ที่ประกอบด้วยคุณลักษณะ
3 ประการ คือ

1. เคารพธรรม ใต้เท้า

- เคารพซึ่งกันและกันทางกาย
- เคารพซึ่งกันและกันทางวาจา
- เคารพสิทธิของผู้อื่น
- เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น
- เคารพกฎเกณฑ์ของกลุ่มและสังคม

2. สามัคคีธรรม ได้แก่ การร่วมกันในการทำงาน
ซึ่งหมายถึง

- การร่วมกันในทางกาย
- การร่วมกันทางจิตใจ
- การร่วมกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

3. ปัญญาธรรม ได้แก่

- การรู้จักใช้สติปัญญา ความคิด มีเหตุผล

สถานภาพทาง เศรษฐกิจ หมายถึง ระดับรายได้ ทรัพย์สินสมบัติ อาชีพ และระดับการศึกษา
และสังคมของครอบครัว ของพ่อแม่ของนักเรียนที่เป็นตัวอย่างในการศึกษา

รายได้และอาชีพ*

โดยเหตุที่การจัดจำแนกสถานะทาง เศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนอาศัยแหล่งที่มาของ
รายได้ส่วนใหญ่ของครัวเรือนเป็นหลัก ดังนั้นจะเห็นได้ว่า แหล่งที่มาของรายได้มีความสัมพันธ์
กับอาชีพของครัวเรือนอย่างมาก กล่าวคือ รายได้ส่วนใหญ่ของครัวเรือนเกษตรจะมาจากกำไร
สุทธิจากการทำการเกษตร ครัวเรือนผู้ประกอบการค้าและอุตสาหกรรมจะมีรายได้ส่วนใหญ่
จากกำไรในการประกอบธุรกิจ ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตมีรายได้ส่วนใหญ่จากค่าแรงและ
เงินเดือน เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ครัวเรือนทุกสถานะทาง เศรษฐกิจสังคมนอกจากจะมีรายได้ส่วนใหญ่จาก
อาชีพหลักแล้ว ยังมีรายได้จากแหล่งอื่น ๆ อีกด้วย เช่น ครัวเรือนผู้ถือครองทำการเกษตรที่

*จากการสำรวจค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนโดยเฉลี่ยต่อเดือน
ตามสถานะทาง เศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พบว่า เฉลี่ยแล้วค่าใช้จ่ายต่อเดือนต่อ
ครอบครัว ประมาณเดือนละ 6,018 บาท

เป็นเจ้าของที่ดิน นอกจากจะมีรายได้หลักจากการประกอบการเกษตรแล้ว ยังมีรายได้จากค่าแรงและเงินเดือน และจากการประกอบธุรกิจอื่น ๆ อีก

ดังนั้น ในการจัดแบ่งระดับรายได้ของชนชั้นในสังคมไทย จึงยึดเอารายได้ของทั้งครอบครัวจากทุกแหล่งรวมกันต่อเดือน โดยถือเกณฑ์การแบ่งจากรายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2529 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี โดยแบ่งเกณฑ์ได้ดังนี้

ชนชั้นกลางชั้นไป ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจการค้าและอุตสาหกรรม ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ และนักบริหาร เป็นต้น มีระดับรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน ประมาณ 6,000 บาทขึ้นไป

ชนชั้นล่าง ได้แก่ ผู้ประกอบอาชีพคนงานทั่วไป คนงานเกษตร ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต เป็นต้น มีระดับรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน ประมาณ 5,999 บาทลงมา

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวครั้งสุดท้ายที่ได้รับการศึกษา แบ่งระดับได้ดังนี้

ชนชั้นกลางชั้นไป ได้แก่ ผู้ที่จบการศึกษาระดับ ม.ศ.5 (ม.6) ขึ้นไปในสายสามัญหรือระดับ ปวส. ในสายอาชีวศึกษา

ชนชั้นล่าง ได้แก่ ผู้ที่จบการศึกษาด้านต่ำกว่าระดับ ม.ศ.5 (ม.6) ลงมา ในสายสามัญหรือต่ำกว่าระดับ ปวส. ในสายอาชีวศึกษา

ทรัพย์สินสมบัติ หมายถึง การเป็นเจ้าของสินทรัพย์ถาวรบางประเภท จำนวนได้ดังนี้

ชั้นกลางขึ้นไป ได้แก่ ผู้ที่เป็นเจ้าของสินทรัพย์ถาวรประเภทต่าง ๆ เหล่านี้
ประมาณ 3 รายการ ได้แก่

บ้าน - ที่ดิน
โทรทัศน์สี
เครื่องปรับอากาศ
โทรศัพท์
รถยนต์นั่งส่วนบุคคล
กล้องถ่ายรูป

ชั้นล่าง หมายถึง ผู้เป็นเจ้าของสินทรัพย์ถาวรประเภทต่าง ๆ เหล่านี้ 3 ประการ
ได้แก่

ตู้เย็น
หม้อหุงข้าวไฟฟ้า
วิทยุ
โทรทัศน์ขาว-ดำ
พัดลม

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลขั้นต้นแล้วผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์โดยใช้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS* (Statistical Package for the Social Science) และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยใช้สถิติอัตราส่วนร้อยละในการอธิบายข้อมูลทั่วไป และในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม กับลักษณะอำนาจนิยมของครอบครัวในสังคมไทย